

Encén la flama

Eines contra la
vulnerabilitat energètica

som
energia

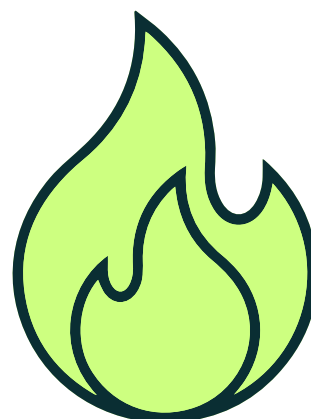
Índex

0	Presentació	3
1	Què és la vulnerabilitat energètica?	4
2	Quins són els factors de risc?	5
3	Quines són les conseqüències?	6
4	Com es mesura?	8
5	Iniciatives públiques i comunitàries	9
6	El bo social i Som Energia	11
7	Actuem per promoure el dret a l'energia!	12
8	En vols saber més?	15

O Presentació

Què són la **pobresa i la vulnerabilitat energètiques**? Quines persones i col·lectius les pateixen? Quins impactes provoca aquesta situació, tant des d'un punt de vista individual com social?

Aquest curs autogestionat us ofereix una introducció a totes aquestes qüestions i descriu algunes de les **eines públiques i comunitàries** de les quals disposem per fer-hi front. Continua navegant i contribueix a encendre la flama contra la vulnerabilitat energètica.

1 Què és la vulnerabilitat energètica?

Habitar una llar sense poder mantenir-la a una temperatura adequada, tenir dificultats per pagar les factures de subministraments i patir-ne talls són alguns dels fets que caracteritzen una situació de pobresa energètica.

La pobresa energètica és la **dificultat de gaudir dels serveis energètics** necessaris per poder tenir una vida digna. Segons MITECO, en l'Estratègia Nacional contra la Pobresa Energètica 2019-2024, s'estima que actualment a l'Estat espanyol més de **7 milions de persones** la pateixen.

El concepte de vulnerabilitat energètica és un xic més complex que el de pobresa energètica, ja que planteja una perspectiva sistèmica i posa l'accent en la **interrelació entre la vulneració dels drets socials i les dificultats per accedir al subministrament energètic**.

En les situacions de vulnerabilitat energètica, la **relació entre causes i conseqüències no és lineal, sinó un garbuix de fils entrellaçats i interdependents**: la precarització de drets socials com ara l'accés a l'habitatge, el treball i la salut són en l'origen de la vulnerabilitat energètica i, al mateix temps, la manca d'accés a serveis energètics bàsics agreuja les condicions habitacionals, laborals i de salut de les persones.

2 Quins són els factors de risc?

Els factors de risc que poden dur les persones a patir vulnerabilitat energètica són múltiples; per això, les persones i els col·lectius que la pateixen són diversos.

Principalment, hi ha quatre factors de risc:

- Baixos ingressos dels membres de la llar.
- Poca eficiència energètica a l'habitatge.
- Encariment dels preus de l'energia.
- Desinformació sobre els usos de l'energia i els criteris d'estalvi.

Aquests factors no són casuals, sinó que són fruit d'un conjunt de fenòmens socioeconòmics com ara la precarització laboral, la de-

sigualtat social o l'exclusió, que comporten una vulneració de drets bàsics.

En el vídeo següent trobaràs més informació sobre els factors de risc.

3

Quines són les conseqüències?

Hem vist que els factors que propicien la vulnerabilitat són diversos i estan interrelacionats. Ara bé, quines són les seves con-

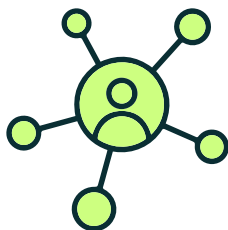
seqüències? De quina manera afecta les persones la manca d'accés a uns serveis energètics bàsics?

Conseqüències principals de la vulnerabilitat energètica

Impactes generals en la salut física i mental de les persones

- Increment de malalties menors (refredats, gripes, pressió baixa, agudització del reumatisme, artritis...).
- Morbiditat de malalties cardiovasculars o problemes respiratoris accentuats a l'estiu i/o a l'hivern.
- Alimentació deficient (abús de precuinats).
- Exposició a patir cops de calor a l'estiu.
- Major risc de patir trastorns d'ansietat i depressió per la pressió de no poder fer front a les despeses energètiques.
- Higiene deficient (per la manca d'accés a l'aigua calenta).
- Increment del risc de mort (per un major risc de patir accidents, per l'exposició als extrems tèrmics, entre d'altres).

Impactes en les relacions socials

- Aïllament i marginació social.
- Sentiment de vergonya.
- Els malestars físics i mentals poden tenir un impacte negatiu en els vincles d'amistat, familiars, comunitaris, etc.

Impactes en altres drets i sistemes de benestar

- En l'àmbit educatiu: major tendència a l'absentisme escolar, baix rendiment, bretxa digital (falta d'accés a internet), etc.
- En l'àmbit laboral: major dificultat per a la cerca de feina, etc.

Per apropar-nos a les vivències de la vulnerabilitat energètica, sentim les veus d'alguns

testimonis, recollits per l'**Aliança contra la Pobresa Energètica**:

Després de veure el vídeo, et convidem a reflexionar:

- Quins perfils de llars identifiques?
- Quines conseqüències físiques i emocionals s'assenyalen al vídeo?
- Quin impacte creus que té aquesta situació en la treballadora de correus?
- Quin impacte té en tu?
- Què creus que s'hi podria fer?

4 Com es mesura?

Quantes persones pateixen vulnerabilitat o pobresa energètica? Quins indicadors podem usar per mesurar-les?

Des de la perspectiva de la llar, la vulnerabilitat energètica es pot mesurar mitjançant la regla del 10 %. Podem considerar que una llar es troba en situació de vulnerabilitat energètica quan la despesa total en subministraments energètics és superior al 10 % dels ingressos de la llar.

Un altre indicador de mesura de la vulnerabilitat energètica des de la perspectiva de la llar és l'anomenat 2M. Aquest indicador parteix de la mitjana de càrrega econòmica energètica, és a dir, del percentatge d'ingressos anuals que una llar destina al pagament de les factures d'energia domèstica. Segons aquest indicador, les llars que destinen més del doble de la mitjana a aquest pagament es trobarien en situació de pobresa energètica.

Així mateix, si ens situem en la perspectiva social, podem usar altres indicadors de mesura. Un d'ells és el percentatge de població que es declara incapaç de mantenir l'habitatge a una temperatura adequada, segons l'Enquesta de condicions de vida (ECV) elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

En el vídeo següent trobaràs més informació sobre els indicadors de mesura de la vulnerabilitat energètica:

5 Iniciatives públiques i comunitàries

El bo social d'electricitat

Per pal·liar els efectes negatius de la pobresa i la vulnerabilitat energètica, existeix un recurs públic estatal que s'anomena **bo social d'electricitat**.

Actualment, a Som Energia no podem aplicar el bo social establert pel Govern, perquè som una comercialitzadora del mercat lliure i no del mercat elèctric regulat, i només està permès oferir aquesta ajuda a les comercialitzadores del mercat elèctric regulat.

En **aquest article** s'explica què és el bo social, quines són les comercialitzadores de referència, com sol·licitar-lo i per què a Som

Energia actualment no podem aplicar-lo.

Aquest ajut social permet aplicar un **descompte en la factura elèctrica**, però hi ha uns requisits socioeconòmics i de contractació de l'electricitat que cal complir, com ara tenir el subministrament elèctric contractat en el mercat regulat (PVPC).

Les condicions per accedir al bo social són canviants. Per conèixer quins són els requisits vigents i si et correspondria el bo social, pots consultar la plataforma CIVIO <https://civio.es/bono-social/>

Estratègies públiques

El bo social d'electricitat proporciona una certa protecció i estalvi econòmic, però no és una solució, perquè no respon a una vertadera cultura de protecció enfront de la vulnerabilitat energètica.

Cal actuar des de tots els àmbits públics en defensa del dret a uns subministraments energètics bàsics. Es tracta d'una línia d'acció alineada amb els **objectius de desenvolupament sostenible de les Nacions Unides**, amb els quals Espanya es va comprometre l'any 2015.

EU
Energy Poverty
Advisory Hub

Pacto de las Alcaldías
para el Clima y la Energía
EUROPA

ESTRATEGIA
NACIONAL CONTRA
LA POBREZA
ENERGÉTICA
2019-2024

En aquest sentit, en l'àmbit municipal i regional hi ha diverses iniciatives encaminades a lluitar contra la pobresa i la vulnerabilitat energètica.

El març del 2021, la Generalitat de Catalunya i Endesa van firmar un acord històric per regular la pobresa energètica. Aquí

hi trobem les 5 claus d'aquest acord, segons l'APE: ➡ <https://pobresaenergetica.es/2021/04/12/les-5-claus-del-convenidendesa/>

Tanmateix, des de llavors, l'acord només s'ha executat parcialment.

Iniciatives socials i comunitàries

Hi ha nombroses iniciatives impulsades per la societat civil organitzada, que actuen en favor del dret a l'energia i ofereixen atenció a les persones en situació de vulnerabilitat energètica.

- ➡ **Aliança Contra la Pobresa Energètica**
- ➡ **Enginyeria Sense Fronteres**
- ➡ **Plataforma d'Afectades per la Hipoteca (PAH)**
- ➡ **Plataforma por un Nuevo Modelo Energético**

- ➡ **Energía Justa**
- ➡ **Fundación de Familias Monoparentales**
Isadora Duncan
- ➡ **Campanya de Càritas contra la pobresa energètica**
- ➡ **Campanya de Creu Roja contra la pobresa energètica**
- ➡ **Projecte municipal Rubí Brilla**
- ➡ **Mesa de Transición Energética de Cádiz**

Cerca al teu territori si existeix algun d'aquests recursos:

- Llei autonòmica, ordenança o decret de protecció a la vulnerabilitat energètica.

- Sistema d'ajudes per a la rehabilitació d'habitatges, la introducció de millores en l'aïllament tèrmic, etc.
- Serveis públics que ofereixin assessorament, com ara una oficina de l'energia o d'habitatge.

És important conèixer els recursos públics al teu abast!

6 El bo social i Som Energia

El marc legislatiu

Totes les empreses comercialitzadores estan obligades a finançar el bo social que no més poden oferir les **comercialitzadores de referència**.

Som Energia és una empresa cooperativa que opera dins dels principis de l'economia social i solidària, i té la voluntat explícita, com ha manifestat en diverses ocasions, de no tancar els ulls davant la vulneració de drets que genera l'actual mercat elèctric. Com a comercialitzadora, compleix la legislació vigent estatal (el Reial decret

897/2017, de 6 d'octubre, pel qual es regula la figura del consumidor vulnerable, el bo social i altres mesures de protecció per als consumidors domèstics d'energia elèctrica) i les diverses lleis autonòmiques i codis de consum aplicables als diversos territoris. Però **aquesta legislació és insuficient i no dota d'eines ni recursos** les comercialitzadores del mercat lliure, que també ofereixen el servei a persones usuàries en situació de vulnerabilitat. Com a conseqüència, Som Energia no pot oferir el bo social.

Principi de precaució

La Llei catalana 24/2015 és l'única, en l'àmbit estatal, que planteja aquest **principi de precaució** que obliga les empreses subministradores a consultar els Serveis Socials abans d'efectuar un tall de subministrament per veure si la persona està en situació de vulnerabilitat, i, en cas que sigui així, no el pot efectuar. Tanmateix, la seva implementació topa amb algunes mancances:

- No garanteix la resposta dels ajuntaments ni el compliment dels terminis indicats.
- No dota de recursos les entitats municipals perquè aquesta llei sigui implementable.

- No proposa cap model de conveni ni estratègia a seguir entre subministradores i administracions públiques.
- Parla de subministradores (no de comercialitzadores ni de distribuïdores).
- La llei evita el tall de subministrament, però no del deute acumulat pels impagaments.

Tot això genera molta incertesa jurídica i dificultats per a una aplicació real. En aquest vídeo hi trobareu més informació:

 <https://youtu.be/-yt6zdMcZJM?si=cG-v0WfDCfBW5-9Dd>

7 Actuem per promoure el dret a l'energia!

L'ús de l'energia és un dret bàsic (reconegut per la Declaració Universal de Drets Humans, la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya). Per tant, l'administració pública hauria de tenir una

actuació ferma en la protecció dels sectors més vulnerables. Som Energia aposta per teixir aliances amb actors diversos de la societat civil per actuar contra la vulnerabilitat energètica.

Què fem des de Som Energia?

1. Suport econòmic a les accions realitzades pels Grups Locals a través del **Donatiu Voluntari**.
2. Facilitació d'espais de formació, reflexió i sensibilització.
3. Acompanyament a les persones sòcies i usuàries en situació de vulnerabilitat energètica.
4. Excedents del flux solar destinats a projectes de transformació energètica.
5. 50/100+1 en compres col·lectives d'autoproducció.

1. Els Grups Locals i el donatiu voluntari

L'Assemblea General de Som Energia ha decidit destinar una part del **donatiu voluntari** a finançar accions contra la vulnerabilitat energètica, gràcies a la implicació dels **Grups Locals**.

Per exemple, accions com ara:

- Establir col·laboracions i acords amb entitats que treballen en favor del dret a l'energia i per mitigar la vulnerabilitat energètica.
- Participar en reivindicacions sobre el dret a l'energia.
- Oferir formació i assessorament a les persones usuàries sobre el bo social, la vulnerabilitat energètica, l'estalvi a la factura i l'eficiència en el consum.

- Facilitar assessoraments energètics a famílies amb vulnerabilitat energètica.
- Facilitar eines diverses per finançar instal·lacions fotovoltaiques per pal·liar els efectes de la pobresa energètica en famílies o nuclis de convivència en situació de vulnerabilitat.
- Acompanyar en la creació d'oficines municipals d'energia.
- Impulsar comunitats energètiques solidàries.
- Xerrades específiques en mitjans de comunicació.
- Impuls de compres col·lectives i instal·lacions 100+1.

Al **blog de Som Energia** pots seguir les activitats i accions que realitzen els Grups Locals de la cooperativa.

2. Espais de reflexió i sensibilització

Amb el fons de reserva obligatori per a l'educació i promoció de l'activitat cooperativa, Som Energia impulsa diversos espais i eines formatives Som Energia (**Aula Popular de Som Energia**, **l'[esc]ola**), coorganitzada amb altres cooperatives de consum i altres entitats) des d'on s'ofereixen continguts orientats a promoure la reflexió sobre diverses

temàtiques relacionades amb el cooperativisme i l'energia.

Des d'aquests espais es vol donar resposta als temes emergents a la societat i a la demanda de les persones sòcies, i també hi tenen cabuda temes com la vulnerabilitat energètica.

som
energia

AULA POPULAR

3. Acompanyament a les persones sòcies i usuàries en situació de vulnerabilitat energètica

Com hem explicat, Som Energia, compleix amb allò que fa referència al Reial Decret 897/2017, de 6 d'octubre, que **regula la figura del consumidor vulnerable, el bo social i altres mesures de protecció per als consumidors domèstics d'energia elèctrica**.

A Catalunya, la **Llei 24/2015, de mesures urgents per afrontar l'emergència a l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica**, estableix la protecció de les persones i les unitats familiars en situació de risc d'exclusió residencial davant dels talls de subministraments que puguin acordar les companyies subministradores d'aigua potable, electricitat i gas per falta de pagament.

A Som Energia apliquem els principis de la Llei 24/2015 d'àmbit català a tot l'Estat espanyol, que ens interpel·la per no fer talls de subministrament a aquells contractes domèstics susceptibles d'exclusió residencial.

Fem una comunicació responsable, oferint informació transparent i un tracte directe a les persones sòcies i usuàries en situació de vulnerabilitat energètica; facilitem el pagament de les factures impagades, informem d'altres entitats o recursos adequats a cada situació i assessorem les persones sòcies i usuaris en l'obtenció del bo social.

4. Transició energètica i Germinador Social

El Germinador Social és un concurs impulsat per Som Energia i **Coop57**, que vol

estimular la creació de models socials innovadors amb l'objectiu de promoure nous agents locals per a la transició energètica. En les darreres edicions, s'ha prioritzat una categoria especial per als projectes que tenen com a objectiu mitigar les causes i conseqüències, estructurals i contextuais, de la vulnerabilitat energètica.

5. Excedents del Flux Solar destinats a projectes de transformació energètica.

El **Flux Solar** és una eina que Som Energia ofereix a tots els seus contractes amb autoproducció, individual o col·lectiva, que tenen la modalitat de compensació simplificada d'excedents.

El Flux Solar permet aprofitar els excedents no compensats mitjançant el mecanisme

de compensació simplificada, convertint el seu valor econòmic en drets de descompte (Sols) sobre properes factures. La conversió del valor econòmic d'excedents no compensats a Sols és del 80% perquè el 20% restant es destinarà a la gestió del Flux Solar i **projectes de transformació energètica..**

6. 50/100 + 1 en compres col·lectives d'autoproducció

Un dels objectius de la cooperativa és la democratització de l'energia, a les mans de la ciutadania i sempre sobre la base d'un model renovable. Una manera de fer-ho és impulsant l'**autoproducció** i promovent la instal·lació de noves cobertes fotovoltaïques, apropant la producció de l'energia al lloc on s'utilitza. Per aquest motiu, a Som Energia impulsem **compres col·lectives** d'aquest tipus d'instal·lacions.

Algunes de les compres col·lectives que impulsa Som Energia inclouen una instal·lació 100+1 o 50+1; d'aquesta manera, es dona gratuïtament una instal·lació fotovoltaïca a una entitat que treballi amb fins socials, com ara la vulnerabilitat energètica.

Passem a l'acció! Què podem fer per promoure el dret a l'energia?

- Informar-nos i formar-nos en espais especialitzats.
- Compartir informació verificada (alerta amb les notícies falses i els estereotips!).
- Col·laborar amb iniciatives impulsades per organitzacions de la societat civil, en el nostre entorn.
- Si coneixem alguna persona que pot estar en situació de vulnerabilitat energètica, apropar-nos-hi des del reconeixement del dret a l'energia, per donar-li informació dels recursos de què disposa.
- Sumar-nos a una comunitat energètica del nostre entorn per compartir l'energia de manera solidària.
- Apuntar-nos a un **grup local** de Som Energia i participar-hi!

8

En vols saber més?

Moltes gràcies per acompanyar-nos en aquest trajecte i ajudar-nos a encendre la flama contra la vulnerabilitat energètica.

Si en vols saber més i continuar formant-te, consulta els enllaços següents i descobreix els altres cursos d'autoformació de Som Energia.

En vols saber més?

- [!\[\]\(79de0df6c6ddd2d4eb74f1cc5f48ec50_img.jpg\) **Aliança contra la Pobresa Energètica** \(APE\).](#)
- [!\[\]\(d4c9768318b38eff1042b07478e20b4c_img.jpg\) **Estrategia Nacional contra la Pobreza Energética 2019-2024**](#), Ministerio para la Transición Ecológica.
- [!\[\]\(27d314856359a9d7feca17161bc1f4a4_img.jpg\) **The Health Impacts of Cold Homes and Fuel Poverty**](#), Marmot Review Team. Department of Epidemiology & Public Health University College London.
- [!\[\]\(d355663486c698e3972a8b93ac8b2102_img.jpg\) **New paper on Energy Poverty and Social Relations**](#), diversos autors, Energy Research & Social Science.
- [!\[\]\(1858f6a9022d088c0a7eca873f99643b_img.jpg\) **Ni un Hogar Sin Energía**](#), Ecodes.
- [!\[\]\(4a9a9afe1808e44249cde903a007394f_img.jpg\) **Informe de Indicadores de Pobreza Energética en España 2020**](#), Cátedra de Energía y Pobreza. Universidad de Comillas.
- [!\[\]\(b0b1e1d141c1d30eea8a1d92bb8c534b_img.jpg\) **Bono Social de Electricidad**](#), Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico.
- [!\[\]\(316b423ce8bbd71bb2a36e9bac10d673_img.jpg\) **Ampliando la comprensión de la pobreza energética desde el enfoque de capacidades: hacia una mirada construida desde las personas afectadas**](#), Victoria Pellicer-Sifres. Universitat Politècnica de València.
- Sessió de l'Escola de Som Energia 2021: [!\[\]\(6a7af11e49db7e93318f420b9c6f4361_img.jpg\) **Les dones i la Terra, cossos en resistència**](#).
- [!\[\]\(0c1acb844404b351d624d6dcaf274396_img.jpg\) **Feminización de la pobreza energética en Madrid**](#), diversos autors, Fundación General. Universidad Politécnica de Madrid.
- [!\[\]\(92f49556c888fa508fd3db783e5eae31_img.jpg\) **Reflexions sobre els efectes de la pobreza energética**](#), Som Energia.

Si els continguts del curs t'han semblat interessants,
ajuda'ns a difondre'ls per contribuir a transformar
el model energètic i caminar cap a una transició
energètica en clau ecosocial.

Comparteix aquest recurs!

Et vols continuar formant amb Som Energia?

**[🔗 Consulta els cursos disponibles
a l'Aula Popular de Som Energia!](#)**

som
energia